

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΦΡΟΝΙΜΑ ΛΟΓΙΑ

Ἀγαπητέ μου «Νουμά»,

Σωστό θάτανε νὰ φώτιζες τοὺς ἀναγνώστες σου τί κερδίζει ὁ Σοσιαλισμὸς στὴν ἰδεολογική του καὶ πρακτική του ἄποψη μὲ τὸ νὰ βρίζῃ ὁ ἕνας «ἀγέτης» σοσιαλιστὴς ἕνα «διανοούμενο», καὶ ἀντίθετα, κι' ὅλοι μαζί νὰλληλοτρῶγωνται ἐν ὀνόματι τοῦ σοσιαλισμοῦ, πὸν ὑπηρετοῦνε καὶ ποιέθουνε. Μά, σὸν Θεὸ τους, πῶς νοιώθουνε μιὰν Ἰδέα αὐτοί; ὡς πολιτικὸ κόμμα; ὡς ἐπίδειξη κλπ.;... Κεῖνος πὸν ἀληθινὰ εἶναι ἰδεολόγος ἐργάζεται ἀδιάκοπα μὲ δημοσιογραφικὴ δουλειὰ καὶ ἀποδείχνει τὸ βῆσιμο καὶ τὸ χροῖομο τῆς ἰδεολογίας του. Εἶπα ἐ ρ γ ἄ ξ ε τ α ι καὶ π ο δ ε ἰ γ ν ε ι μ' ἐπιχειρήματα καὶ τὸ ὑπογραμμίζω δὲ βρίζει. "Ὅποιος βρίζει σημαίνει πῶς εἶναι κούφιος ἀπὸ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα καὶ ἐσώτερη ἀξία... Ἀνὴν πέθανε τοῦλάχιστο τὸ παράδειγμα τῶν συνεργατῶν σου, πού, ἐνῶ ποτε δὲν τιλοφοροῦσαν τὰ ἔργα τους ὡς σοσιαλιστικὰ, ὅλη τους ἡ οὐσία, ὅλη ἡ πνοή τους, ὅλη ἡ ὑπόθεσή τους εἴτανε σοσιαλιστικὴ; Ἀλλὰ φαίνεται αὐτό, πὸν κάνουν σημαίνει προκοπή! Μὰ ἔχι, σὲ καμιά περίπτωση τὸ ἀλληλοφάγωμα δὲν εἶναι προκοπή.

Ἀλλὰ τὸ δυστύχημα θάταν ἄλλο (γιατί δὲ σημαίνει ἂν τὰ πρόσωπα "χαντακωδοῦν"): ὁ σοσιαλισμὸς θὰ σ β ὄ σ η π ρ ἰ ν γ ε ρ ν η θ ἦ σ τὴν Ἑλλάδα.—factum.—"Ἔτσι σὲ παρόμοιες περιπτώσεις σβύνουνε τέτοιες ἰδέες: δὲν εἶναι ἀπόφθεγμα δικό μου: Τὸ διακήρυξαν τὰ μεγαλύτερα κεφάλια κι' οἱ ἀγνώστερες ψυχές, πὸν μεταξὺ τους εἶναι ὁ λόδοος Βύρωνας, πὸν τὸ μόνο, ὅπου συμβούλεψε σιὸς Ἑλληνας, ἦτανε ν' ἀποφεύγουνε τὴς διχνοίες, γιατί ἔδλεπε, ὡς ἐπακολούθημα, καταστροφή τῆς Ἐπανστάσης.—κι' ἄλλος, ὁ Γεώργιος Καλοσοῦδος, πὸν σὲ ἕνα του γράμμα, ἀπευθυνόμενος σὸν Στ. Μαροῦκη, λέει σχετικὰ: «Σκεπτόμενοι, εὐρίσκομεν ὅτι ἐνθουσιασμός καὶ μῖσος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνυπάρχουν. Ἄρα, συμπεραίνομεν, ἰ δ ἔ α καὶ ἐνθουσιασμός, ὅπερ ταυτὸ, δὲν ὑπάρχει δυστυχῶς ἐν Ἑλλάδι, οὔτε εἰς τὸν κύκλον τῶν γραμμάτων... Βλάβη διὰ τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας τὸ ποδοῦμενον ἐκείνο Μέλλον, ἂν ἔχι ἄλλο, ἀργοπορεῖται...»

Τί «βλάβη» λοιπὸν θάταν, ἀγαπητέ «Νουμά», γιὰ μιὰ τόσο ὠραία Ἰδέα σὰν τὸ Σοσιαλισμὸ, τὸ ἀλληλοφάγωμα τῶν ὀργάνων του—μπορεῖς νὰ μοῦ πεις;

Μὲ ἀγάπη δικός Σου
Γ. ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΑΚΗΣ

ΓΙΑ ἘΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Φίλε «Νουμά»,

Δὲ βουλήθηκα νὰ καταστρέψω τὰ παινέματα τῆς Κριτικῆς (καὶ ξεχωριστὸ, λινοικὴ εἰλιτρύνεια κλπ.) γιὰ κάποιο τραγοῦδι πὸν φτιγοῦράει ἐμορφοτυπωμένο σὸν τεῦχος τῆς 27 Ἀπριλίου 1919 (σελίδα 294, στήλη 1)), μόνο γιὰ νὰ γνωρίσω σὸν φιλολογικὸ κοινὸ ὅτι δὲν ἀντιγράφουν μόνον οἱ αἰῶνες τοὺς αἰῶνες, ἀλλὰ καὶ μερικῶν νεόβυλων οἱ πέννες πιστότατα καὶ μὲ ἀσημαντες παραλλαγές ἀπὸ ξέ-

να τραγοῦδια, στίχους ὀλόκαιρους, ὁμοιοκαταληξίες κλπ.

Σοῦ ἐσωκλείω τὸ «ἀγύριστα ταξίδια», τραγοῦδι μου δημοσιευμένο προπέρου σὸν «Ροδάμανθον» καὶ «Κόσμο» Θεσσαλονίκης, μὲ τὴν θερμὴν παράκληση νὰ δημοσιεύσεις δευτέρη φορὰ, τὸ δικό μου πλάι σὸν πιστότατο καὶ πετυχημένο ἀντίγραφο πρὸς «ἄσριν πάσης ἀμφιβολίας»!

Ἀθήνα 15 Θεριστῆ 1919.

Μὲ ἀγάπη

Μ. ΚΑΛΛΟΝΑΙΟΣ

ΣΗΜ. «ΝΟΜΑΙ».— Περὶκεται γιὰ τὸ ποίημα τῆς δ. Ἑλδασ Ἀνωτῆρ, πὸν τὸ πήραμε ἀπὸ τὸ «λόγον» τῆς Πόλης καὶ τὸ ξαναπῶσαμε, μὲ μερικὰ παινέματα, σὸν «Νουμά». Παραβάλαμε τὰ δύο ποιήματα καὶ εἶδαμε πῶς οἱ στίχοι 1, 3, 5, 7, 9, 10, 11, 13 καὶ 15 (κι' ὅλο τὸ ποίημα εἶναι 18 μόνο στίχοι!) εἶναι παρμένον ἀτόφοι ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τοῦ κ. Μ. Καλλοναίου.

ΑΠΟ ΤΟ Ζ', ΒΙΒΛΙΟ

ΣΤΟΝ ΔΙΜΠΚΝΕΧΤ

Ἀφιερωμένο σὸν φωτεινὸ ἀγωνιστὴ καὶ συγγραφέα Δ. Π. Ταγκόπουλο.

Σύντροφε Δίμπκνεχτ, μάρτυρα, ἰδέα,
Θεόν, ἡ καρδιά μου πῶς νὰ σ' ὀνομάσει;
Θνητὸς δὲν εἶμαι, ζῆς στὴν κάθε ὠραία,
"Ὅπου ἀγωνίζεται, ψυχὴ νὰ σπάση

Τοῦ κτήνους τὰ δεσμά καὶ νὰ γείρη
Σ' ὅλους τοὺς σκλάβους τὴν εἰδαιμονία,
Χαρούμενος ὁ κόσμος πιά νὰ ζῆση
Στὸν ἔρωτα, στὴ λεύτερη ἐργασία.

ΜΙΚΡΟ ΠΟΥΔΙ...

Μικρὸ πουλί, ποιά βασιλεύει ἐντός σου
Χαρὰ μεγάλη κι' ὁ κελαιδιός σου
Τὴν ἡσυχία τῆς νύχτας πλημμυρίζει;
Ποιά στὴν καρδιά σου ἀγάπη φτερουγίζει

Κι' ὕπνος ὅλη τὴ νύχτα δὲ σὲ πιάνει;
Μπρὸς σὸν κελαιδιό σου, ὁ νοῦς μου βάνει
Ἡ ἀκοίμητη, ὦ πουλί, πῶς εἶμαι ἡ θεία
Τῆς πλάσης ἡ φωνή, κι' ἡ ἀθανασία.

Ο ΣΑΤΑΝΑΣ...

Στὸ Μιχαὴλ Δισμάνη

Ὁ Σατανᾶς κυρίαρχος βασιλεύει
Στῆς ψυχῆς τῆς ἀνθρώπινης τὰ βάθη,
Κι' ὁ λογισμὸς του πῶς γιὰ γὰ παιδεύει
Μὲ πότερα τὸν κόσμον ἐτοῦτον πάθη.

Στὴν πάλη πὸν ἡ ψυχὴ στήνει τ' ἀνθρώπου
Σαρμάζοντας ἀνάβει καὶ θεριέθει.
Ἀθάνατη στὸν ἄντρα ἡ δόξα, ὅπου
Τὸν Σατανᾶ νικῶντας τον, θριαμβεῖ.

ΙΩΣΗΦ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ «ΤΥΠΟΣ»
Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

== Γραφεία, Σοφοκλέους 3 ==

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ήμισυ: Έτησια Δρ. 10.— Έξάμηνη Δρ. 6.—

Ήμισυ: Ήμισυ Φρ. 15.— Ήμισυ Φρ. 8.—

Κάθε φύλλο λεπτά 25

Άγγελιαί και διαφημίσεις διαχ. 2 ό στίχος.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ δέν ξέρουνε καλά τó ζήτημα είμαστε υποχρεωμένοι να τους δώσουμε την πληροφορία πώς στο γλωσσικό ζήτημα ó «Νουμάς» αντιπροσωπεύει την άρχή του αδιάλλαχτου δημοτικισμού, αποτελώντας να είπούμε τó κόμμα τής άκρας άριστεράς μέσα στο δημοτικιστικό κόμμα. Αυτό πρέπει ναχουμε πάντα στο νού τους ό αναγνώστες μας για να μπορούνε να έχτιμούνε και να καταλαβαίνουνε τή στάση μας κάθε τόσο που είμαστε υποχρεωμένοι να είπούμε τή γνώμη μας. Σύμφωνα με τις άρχές του αυτές ó «Νουμάς» δέν μπορεί παρά να χτυπήσει κάθε μετριοπάθεια, κάθε συμβαστική τάση, κάθε υποχώρηση, κάθε παρέκκλιση από τó καθαρό δημοτικιστικό πρόγραμμα, φρονώντας ότι ή αδιάλλαχτη ιδεολογία του δέν τού επιτρέπει κανενός είδους συμβασμό. Είμαστε με άλλες λέξεις όποδοι τού επιστημονικού δημοτικισμού και δέν αναγνωρίζουμε ως άρχηγό μας άλλον παρά τó μεγάλο Ψυχάρη. Για μās τους Νουμαδικούς ó Ψυχάρης στέκεται στο δημοτικισμό ότι ó Μάρξ στο σοσιαλισμό. Γι' αυτό είμαστε αναγκασμένοι να διεξάγουμε διμέτωπο πόλεμο, χτυπώντας από τó ένα μέρος τους καθαρευουσιάνους κι από τó άλλο τους μισόγλωσσους, δηλαδή τους μέτριους, τους συμβαστικούς δημοτικιστές που είναι σήμερα στην έξουσία και ζητάνε να επιβάλλουνε στο έθνος τή μυχτή γλώσσα. Τους τελευταίους τους θεωρούμε και πιο επικίνδυνους γιατί νοθεύουνε τή άγνή ιδεολογία τού δημοτικισμού κι αδυνατίζουνε τόν κοινόν αγώνα. Αυτό δέ βλέπουμε γιατί μπορεί να μās καταστήσει υποπίτους ή δυσαρέστους. Σε όλα τά κράτη υπάγονουνε πολιτικά κόμματα τής «άκρας άριστεράς». Έδώ α δέν υπάρχη ακόμα ένα τέτοιο στην πολιτική και που μπορεί βέβαια να σχηματιστή αύριο, συγκεντρώνοντας τά ριζοσπαστικώτερα και προοδευτικώτερα στοιχεία, υπάρχει όμως στο δημοτικιστικό κόμμα. Υπάρχουνε μέτριοι δημοτικιστές κι αδιάλλαχτοι δημοτικιστές κι αυτοί είναι που αποτελούνε τή ομάδα τού «Νουμά», με άρχηγό τόν Ψυχάρη. Τήν υπακοή «άκρας άριστεράς» είμετς τουλάχιστο τήν θεωρούμε ωφέλιμη στόν αγώνα γιατί αναγκάζει τους συμβαστικούς και δισταχτικούς δημοτικιστές να γίνουνε τολμηρότεροι, προοδευτικώτεροι, κερδίζοντας πιο πολύ έδαφος ως τή στιγμή που θα

επικρατήσει ή άρχή τού αδιάλλαχτου δημοτικισμού, που δέν μπορεί με τήν εξέλιξη τού κοινωνικού αγώνα παρά να επικρατήσει μια μέρα σύγου. Ός τήν ημέρα εκείνη ό «Νουμάς», σύμφωνα στο πρόγραμμά του, θα εξακολουθήσει τόν αγώνα του κατά τών καθαρευουσιάνων και τών συντηρητικών δημοτικιστών, εμφανίζοντας τήν άρνησή του με τó σκοπό να τραθήξει με τó μέρος του όλα τά ριζοσπαστικώτερα κι επαναστατικώτερα απή γλωσσική άποψη στοιχεία, που θα επικρατήσουνε μια μέρα δριστικά. Κι όπως ή αδιάλλαχτη ιδεολογία τού Μπολσεβικισμού έκανε άνεχτη πια τήν ιδέα τού άπλου σοσιαλισμού, σαν ένα καθεστώς που θα μπορούσανε επιτέλους κι αυτοί οι άστοι να τó άνεχτούνε, τó ίδιο μπορούσε να συμβή και στο γλωσσικό ζήτημα αν παρουσιαζόμαστε από τήν πρώτη στιγμή αδιάλλαχτοι. Δέ θα υπήρχε πια τó ζήτημα καθαρεύουσας, όπως αφήσανε δυστυχώς να δημιουργηθή οι δισταχτικοί κι αναβλητικοί, μα τó ζήτημα θα είτανε μεταξύ καθαρής και μέτριας δημοτικής. Ζήτημα δηλαδή πια δικό μας, οικογενειακό, που θα τó λύναμε είμετς μεταξύ μας.

Ε ΠΙΤΡΛΟΥΣ τί είναι αυτή ή μυχτή γλώσσα που ζητεί να επιβληθή στο έθνος; Τι έχει στο ενεργητικό της; Η επιστήμη τήν καταδικάζει άνεκκλητα, ή σύγχρονη σοβαρή λογοτεχνία, έξω από τήν άρθρογραφία και τή χρονογραφία, τήν άρνείται, ό μεγαλύτερος σύγχρονος συγγραφέας μας, ό Ψυχάρης, ρίχνει όλο τó βίος του όγκου του στη πλάστιγγα ενάντια της. Κι στον έλοι αυτοί οι κύριοι παράγοντες, που είναι οι μόνοι άουόδιοι να μιλήσουνε, κηρύσσονται ένόντιοί της, δέ βλέπουμε ποιός θα είναι τόσο τολμηρός να νύ προσβάλη τó δικό του ανástημα με τó σκοπό να άμυσηθή κείνο που ή επιστήμη κι ή τέχνη βοοηθωνούνε και που αποτελεί φυσικά και τήν αληθινή γνώμη τού έθνους.

Ο ΣΟΙ θα είχανε τήν περιέργεια να μάθουνε τί φρονεί ό Σεβασμώτατος Μητροπολίτης για τó θέατρο, μπορούνε να διαβάσουνε όσα γράφει ό ίδιος στο επίσημο όργανό του για τó ζήτημα αυτό από άφορη μιάς επίσκεψης που τού κάμανε ό κ. Φώτος Πολίτης, ό κ. Γ. Τσοκόπουλος και ό κ. Μπ. Άννινος για να τόν παρακαλέσουνε από μέρος τής Έταιρείας τού Έλληνικού Θεάτρου να παρευρεθή στην παράσταση τού «Οιδίποδα». Ό Σεβασμώτατος δέν θέλει «τά άτάσθαλα άπομυήματα τής ξενικής ζωής και τους διαφθείροντας τά άγνά έλληνικά ήθη θεατρικούς έκτροχισμούς», αλλά θέλει τó θέατρο ανάλογο προς «τας άπαιτήσεις τών μελλουσών γενεών τής μεγαλυνομένης πατρίδος μας». Ένα θέατρο λοιπόν που δέν θα είτανε έννικιστικό, αλλά γενικά άνθρωπιστικό, δέ θα είχε τις εύλογίες τού Σεβασμώτατου. Θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς μ' εύλάβεια πώς τó θέατρο και γενικά ή μεγάλη τέχνη στέκεται άπάνω από τις πατρίδες, χωρίς να ξεχνάη πάντα πώς βγαίνει από μια ώρισημένη πατρίδα, και πώς τó θέατρο τού Περεσιάδη δέν μπορεί να αποτελέσει τó ιδανικό ένός έλληνικού θεάτρου. Υπάρχει τρόπος να παραμείνη κανένας Έλληνας δίχως να άγνοήσει τήν Εύ-

ρόπη και τον τρόπο αυτό ή μεγαλοφυΐα δέν περιμένει να της τόν υποδείξει ή εκκλησία που στάθηκε πάντα αντίμαχη προς την ιδέα του θεάτρου. Ός τόσο ή επιτροπή του Έλληνικού Θεάτρου του υποσχέθηκε πως θα φροντίσει να συμμορφωθή με τις συμβουλές που της έδωσε στη συζήτηση που μεσολάβησε πάνω στη βίβλια.

ΔΙΟΡΘΩΝΟΥΜΕ μιάν ανακρίβεια που μās ξέφυγε στο προηγούμενο φύλλο. Δέν είναι αλήθεια πως τόν κ. Παλαμά τόν πάσανε οι καθαρευουσιάνοι. Αυτοί ίσια-ίσια, με όλες τους τις φοβέρες ποτέ δέν τομήσανε να τον άγγιξουνε. Ό κ. Παλαμάς πάτηκε από τó μυχτό κ. Άλεξαντρού, ύπουργό της Παιδείας και μέλος του Έκπαιδευτικού Όμίλου, στα 1911, τότε που ή Έθνοσυνέλευση συζητούσε για να βάλη τó σχετικό άρθρο στο Σύνταγμα. Είτανε τότε πάλε στη βράση του τó γλωσσικό ζήτημα, τά πνεύματα είτανε έρεθισμένα κ' ή Κυβέρνηση για να σήση την Ξεαψη έπαψε τόν κ. Παλαμά. Όσο για τόν κ. Παρορίτη αυτός αληθινά υπήρξε θυμά της μανίας των καθαρευουσιάνων. Ύπουργός της Παιδείας είτανε στα 1899 ó πολυς κ.Σ. Στάης όταν μαθεύτηκε έδώ πως ó κ. Ψυχάρης στη Σχολή των Άνατολικών Γλωσσών έμπασε τó βιβλίο του κ. Παρορίτη «Οι Νεκροί της Ζωής». Οι καθαρευουσιάνοι φρυάξανε κι ó κ. Πάπ στις «Αθήναις» ρωτούσε άγαναχτισμένος πως τó ύπουργείο της Παιδείας δέν φροντίζει να έμποδίση τέτοιες έπιβουλές κατά της γλώσσας. Την ίδια μέρα ó κ. Στάης ζητούσε την πάση του κ. Παρορίτη και τó Έποπτικό Συμβούλιο με πρόεδρο τόν έπειτα πρωθυπουργό κ. Λάμπρο, ίκανοποιώντας τόν ύπουργό, τόν τύπο και την κοινή γνώμη, έπαψε τόν κ. Παρορίτη με την άμμητη δικαιολογία πως «τά διηγήματα του κ. Παρορίτου, γεγραμμένα έν γλώση δημοτική, ή δύναντο ένεκα του ρεαλιστικού των περιεχομένου να δώσουν έν κοινωνία άπλάστω έτι, άφορμήν εις παρεξηγήσεις».

ΕΝΑΣ δημοσιογράφος που πολεμάει λυσσώδικα τó σοσιαλισμό σε μιάν έφημερίδα, φανερόνεται ανέλιπτα συνεργάτης μās σοσιαλιστικής έφημερίδας. Μιά σοσιαλιστική έφημερίδα που άγωνίζεται τάχα για τó σοσιαλισμό, δέχεται για συνεργάτη της ένα δημοσιογράφο, που χτυπάει σκληρά τó σοσιαλισμό. Ένα σοσιαλιστικό φύλλο, που ύπόσχεται να διδάξη άνώτερη ήθική για να χτυπήση τη χρεωκοπημένη άστική ήθική, δηλώνει άφελέςτατα πως ένα σπουδαίο μέρος του φύλλου, τó χρησιμοποιούσε ως τώρα καθημερνά για σκοπούς όχι, όπως θα περίμενε καθένας, μορφωτικούς, άλλ' άπλώς φιλανθρωπικούς, για εύκολία κάποιου προστατευόμενου του μεγαλόψυχου διευθυντή του. Αυτό λέγεται δημοσιογραφική και σοσιαλιστική ήθική.

Άπόλυτη μοναρχία. Μόνος του ένας άνθρωπος άντιπροσωπέβει ένα έθνος όλάκαιρο. Τό άντιπροσωπέβει. δηλαδή κάνει ό τι μόνος άποφασίση κι ό τι κάνει, τó κάνει μαζί του και τó έθνος χωρίς μάλιστα νάχη τó έθνος ύποψία πως τó κάνει.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΔΟΥΛΕΙΑ

Πίνουμε τó ζεστό κοντά στο μαγγάλι, μαζί με τη γριά, που άκούγοντας τόν άέρα να φυσάει στο φουγάρο του τζακιού, λέει :

— Τόν πήρανε λεβάντε... Πάλι βροχή θάχουμε....

— Χμ! και πότε σταμάτησε!...

Σηκώνουμαι, ρίχνω τó πανωφόρι στις πλάτες και βγαίνο έξω.

Καθαρός ουρανός. Τ' άστέρια τρεμοσβύνουν πάνω του.

Περνώντας άπ' την άγορά βρίσκω τόν Γιώργη, τó Χρίστο και τó μαστρο-Νικόλα.

— Καλημέρα, παιδιά...

— Καλημέρα...

— Οι άλλοι;

— Τραβήξανε μπρός...

Καθένας παίρνει με τη σειρά τó πακέτο στα χέρια και στρήθοντας τσιγάρα τά κολλούμε στα χείλια.

Τό κύμα σκά στο μουράγιο, άφίνοντας ένα τραβηγμένο κελάδισμα στα χαλίμα.

Μερικές ψαρόβαρκες ξανοίγονται κι από μέσα άκύγεται χαρούμενο τó τραγούδι των τραταρέων:

... Έ τράτα μας ή κουρελλού

ήμεσοα 'δω κι' αύριο άλλο...

Τραβούνε όλοι για τó ψωμί, που τόσο δύσκολα βγαίνει, μα χωρίς γογγυσμό.

Φτάνουμε στους φούρνους. Διασκελάμε τη σιδερένια πόρτα και μαζεμένοι προχωράμε άνάμεσα στις γραμμές...

Άκόμα τ' άστέρια τρεμοσβύνουν πάνω.

Δεξιά μας, προς τά κάτω, οι φούρνοι του μολυβιού, τυλιγμένοι σ' ένα μαβί καπνό πνιγερό, ξερονούνε πύρινα πηχτά ρυάκια σκουριάς μες στα καλούπια που τά παίρνουν οι εργάτες με τά καροτσάκια και τά τοιμπάρουνε σταραδασμένα πιο κάτω βαγόνια.

Τό ήλεκτρικό φέγγει σα μέρα.

Τάω' άπέναντί μας δυό-τρεις χτυπούνε με τη βαρεία ένα μακρό μακάπι στην πόρτα του φούρνου. Σε λίγο από κεί ξεπετιέται πυκνός καπνός, που μās πνίγει και μās κάνει να ξεροθήσουμε.

— Γκούχ! γκούχ!... Να πάρη ό Διάολος τόν...

Ό έπιστάτης κουνάει τά χέρια του, φωνάζει, τρέχει από δω κι από κεί.

Κι αυτοί χτυπάνε τη βαρεία ρυθμικά στο μακάπι.

Άλλοι περιμένουν τη βάρδια τους....

Τά βαγόνια του καρδούνου διασταυρώνονται και χάνονται μες στις ρεμίζες.

Τό βατόρι, άριστέρα στη σκάλα, φορτώνει σίδερο.

— Ρε παιδιά, κάνει ό ένας μας, δέν τραβάμε πιο γρήγορα;... Τό καζάνι καπνίζει.

— Α, δέ θαφνείται!...

Ό ένας μπρός κι ό άλλος πίσω προχωράμε. Περνούμε τó φούρνο της καλαμίνας και κατόπι σπρώχνουμε την ξύλινη καγκελόπορτα και μπαίνουμε...

Ό φύλακας μās καλημέρησε περνώντας.

Στην κάμαρα αλλάζουμε και μετά χωρίζομαστε, άλλοι στις «λεκάνες» κι άλλοι στο «κόσκινο». Κι' ή δουλειά άρχίζει σα ρολόι...